

DELEJTÜ.

A tudomány, anyagi érdekek és szépirodalom közlönye.

Második évi folyam.

Kiadja és szerkeszti

PESTY FRIGYES.

1859.

1896

TEMESVÁROTT,

Nyomatott Hazay M. és fia Vilmos betűivel.

TARTALOM:

1858.

1859.

	1858.	1859.
Ádriai Péter: Bevezetés a természettanba	3	—
A természettudományok befolyása és feladata	11	—
Az építészet eszméje és története	21	7
A tenger és lakói (Schleiden után)	—	41.42.43
Aranka: Három hölgy fogadása	—	8
B.: A magyar-óvári gazdasági tanintézetéről	—	13
Bagolyfy: Budapesti sürgönyök	—	9.11.13
Baló Benjamin: A fényűzés	12	—
Bánovits Sándor: Urbéri öszszesítés	14	—
Berecz Imre: Csanád. (Történeti elbeszélés)	—	9.10
A Bánság népei	—	33
Boleszny Antal: Rövid utijegyzetek	15.16	—
Canus: Rossini Pesten	10	—
Figaro, Figaro, Fiiiiiii...garo!	14	—
Pest. (Akadémiai jelentés)	—	14
Dobák Antal: Adalék a nemzetiségi viszonyok ismeretéhez Magyarországon	—	12
Dunyov István: Községi gyümölcs-ültetvények	—	5
Községi selyemtenyésző-intézetek	—	18
Kisededővő intézetekről	—	30.31
Emilia: A síríg. (Beszély)	1—5	—
A vetélytárs. (Beszély)	—	23—33
Eleonora: A Delejtű	—	28
Endreffy: Utitárca	—	37.39
Eöttevényi: Hiányok Temesvár élelmeztetésében	—	40—
A bánsági ugarkérdés	—	45—48
G(.): A Krassó megyei bányavidék	19.20	19.20
Halmágyi Sándor: A házi pók. (Bettriech-Beta szerint)	—	3
H(.): Török magyar levél	—	4
K. F.: Néhány szó az irodalom pártolása körül	—	20
Kalmár Antal: A mezői gazdaság és a gazdasági egyesület Bánságban	25	—
Karcsai G.: Ború és derű	2	—
Egy kis előzmény	—	9
A néphagyományok gyűjtése ügyében	—	10—12
A néphagyományok gyűjtése ügyében. (Ujabb szózat)	—	21.23—25
A néphagyományok kincsei	—	43.45.46
Régi levéltárca	—	30.38
Kazinczy Gábor: Rác mesék	—	1—3
Khern Eduard: Körösi Csoma Sándor hagyatéka	—	46
A thordai hegyhasadék	—	48
Knauz Nándor: Töredék Temesvárról	—	18
Krusovai F.: Az arkádiai boldog élet	—	11
Lovich Károly: Mátyás király életrajzához	13	—
Andorra köztársaság	—	26
Lugossy József: Régi levéltárca	—	12.14.36
M(.): A biztosításról	6	—
Biztosítási új szakok	10	—
Dr. Márki József: Gyümölcsfaünk	6.13.15	18—20
Maros László: életphilosophiája	26	—
Utazás két világban. (Humoreszk)	—	35
Első gyermekem születésénél	—	6
Mészáros Károly: Nemzetgazdasági érdekek a tagosításban	2	—
A köztevékenység delejtűje vidéken	4	—
A Bánság és Magyarország népgazdasági közös érdekei	10	—
Nemzeti öntájékozás az anyagi érdekekben	—	1.4.6.14

Mészáros Károly: A megszüntetett moratorium és a telepítési törvény	—	17
Hunyor és Magyar Scythiában	—	27
A jobbágyi birtok földhitének viszonyai Magyarországon	—	41
Mommsen Tivadar római története	—	7.8.13.15—17
Nagy Ferenc: Diákkori emlékeimből. Kalandhalmaz.	—	21—25
Temesvár kereskedelméről	3.4 9.10.12	29—32
Idegen eszmék. (Beszély)	—	45—52
Nagy Soma: A világosság	2	—
A légkörről	22	—
A halmazállapotról, testről és erőről	22.24	—
Selmec földtani és ipar tekintetben	—	5.17
Niuny Fridolin: Szászka.	13	—
Az aranyosdák Bánságban	—	38
Névtelen: Az új pénzről	18	—
Pesti levelek Pesty Frigyeshez	19.25.26	—
A huszarnak szerencséje és vége	20	—
Érdekes böngészetek régi könyvekből	22	—
Magyar akademia	26	1
Az első magyar általános biztosító társaság stb.	—	23.24
A nagyváradi márvány és kőbánya	—	38
Corvin Mátyás miséskönyve Brüsszelben	—	39
Leánynevelés Temesvárott	—	46
Ormós Zsigmond: Hazai művészet	3	—
Utítárca-töredék. (Velenec)	—	1.2.6.7.8.13
Öshegyi: A két világ	5	—
Mit értsek az alatt: az ember okos állat?	—	35
Ötvös Ágoston: Bécs bevétele és Mátyás király végnapjai	1	—
Kucsuk Mehemet temesv. basának két eredeti levele Apafi Mihályhoz	—	17
Közlemények a gyulafehérvári városi tanács vörös könyvéből	—	33.34
A Csángó-Magyarokról	—	44
Pados János: (lásd külföldi levelek)	—	—
Pesty Frigyes: Szerkesztői előszó	1	—
Az arany előfordulása Bánságban	3	—
A selyemtenyésztés ügye a Bánságban.	5	—
A magyar Democrit emléklapjaiból	5	—
A temesvári gazdasági egyesület	9	—
Mária Terézia a pozsonyi országgyűlésen	11	—
Statistikai adatok Temesvár fogyasztásáról	15	—
Időtani észlelések	23.24	—
Limmer Ferenc. (Életrajz)	—	4
Magyar helynevek	—	8.24.40
Hogyan ragadt a Bánság nevezete Temes vidékére	—	29
Vetera Monumenta hist. Hung. Sacram illustrantia, ab Aug. Theiner	—	26
Régi levéltárca	—	30
Erdély történelme, írta Kőváry L. (Ismertetés)	—	35
A versec-alibumári mocsárok	—	36.37
Etel laka, vagyis Attila hun király székhelye. (Bírálat)	—	37
Gróf Fáy István, a magyar zeneművész	—	43
A karánsebesi lánchíd	—	51
Podhraczký József: Temesvár nevének jelentése	6	—
Pogány magyarok idővetéséről	—	2.3
Legrégibb nemzeti mondánk hitelességéről	—	15.16
A „Pélida“ szónak mythologiai eredetéről	—	32
A „Tüz“ szónak nyomozása	—	36
A pontusi skythák nemzeti nevééről	—	39
Ránosztai Rezső: Régi magyar oklevelek	—	19
Dobrai népszokások	—	25—29.31.32
		34.35

Ránosztai Rezső: Régi levéltárca	—	42.48
Ráth Károly: Szapáry Péter	26	—
Remellay Gusztáv: A szent István társulat	—	2.3
Temesvár s a Bánság elvesztése 1551—1552.	—	21.22
Temesvár s a Bánság visszafoglalása	—	23
A Csernovicsok	—	42.50—52
Repiczky János: A török cs. 1673. é. adórendelete a tem. helytart. alkalmazott stb.	—	41
Török adókivetés Bánságban	—	41
Török házasságoldás	—	42
Rosty Zsigmond: Székesfehérvár hajdani polgári jogairól	4	—
Hol van Attila eltemetve	25	—
Egy templomjárás Fejérvármegyében	—	16
Régi levéltárca	—	30
Sarkady István: Swayambara vagy Damianti szerelme. (Történeti beszély)	—	36—40
Sárváry Béla: Kinisy Pál. (Korrajz)	15—21	—
Szabó Károly: Egy pár magyar oklevél a XVII. századból	14	—
Etel lakáról	—	49
Szalay László: Adalék Magyarország történetéhez a XVI. században	—	34
Slachta Lajos: Proudhon levele egy műlovarnőhez	7	—
Suhajda Sándor: Kautschuk és gutta-percha	8.9	—
Szeleburdi Miska naplójából	10.12.17	—
Gyászbeszéd az utolsó huszas felett	26	—
Szilágyi Sándor: A szörényi bánság elfoglalása és Barcsai Ákos egy oklevele	22	—
Két magyar családtörténet	—	28
Szontagh Dániel: Valjon mit jelent a most uralkodó Donati-üstökös?	18	—
Régi levéltárca	—	20
Tauszik Adolf: Csak az a nemzet vész el, mely önmagát elhagyja	—	47
Thöbei: Az achemenidák utóda. (Beszély)	6—19	—
A sors álnoksága (Novella)	—	12—22
Tihamér: Egy kezdő hivatalnoknak az ő jóakaró atyjától nyert utasítása. (Humoreszk)	—	34
Az olajfa átültetése Bánságba	—	41
Wertler Mátyás: Török parancsmódor a hajdankorból	—	36
A jeruzs. Kcr. Sz. János jövevények és zarándokok jel. rendje stb.	—	38
Egy honáruló büntetése a 17. században	—	39
A két vezér (Tört. beszély)	—	44
Zumber: Moldvaország. (Történeti beszély)	—	1—7

Állandó rovatok :

Levelezések. Belföldi levelek: Anth, Arad, Bécs, Békés, Brassó, Buziás, Csurgó, Fehértemplom, Ó Kanisa, Nagy Kikinda, Kolozsvár, Körösvölgye, Losonc, Lugos, Lunkány, Magyar Sz. Márton, Pécs, Német Sz. Péter, Pest, Rittberg, Szarvas, Szathmár, Székesfehérvár, Szendelak, Szeged, Nagy-Várad, Versec, Zombor. **Külföldi levelek:** Berlin, Drezda, Genf, a Majnapartról, Páris, a Rajnamellékről, Schwabach, St. Louis (Missouri, Éjszak-Amerikában)

Irodalom és művészet.

Heti szemle.

Temesvári ujdonságok.

az országgazdászati irányoknak ura lehessen, s azok hatása által önmagát kiválólag fejleszthesse gazdaságilag? E tényezők teljes képét lehetlen egyazon időszakban fölmutatni, nincs is azok egész sommájára minden időszakban szükségük a népeknek. A körkörülmények mutatják ezt ki, hogy mire van ma szükség, mire holnap, avagy holnap után. Némely helyütt bizonyos időben kereskedelmi korlátozásokat láttak célszerűnek a népek, mint I. Napoleon például a szárazföldi zárlatban; mások, a kereskedelmi szabadság kiterjesztésében mint Cobden az angol gabna-törvény ellenére; míg ismét a szétdarabolt gyenge nemzetek szószólója List Fridrik, a védvám törvényekben és vámsorompókban, keresett mentő csolnakot, hogy a belföldi ipar és gazdaság megszilárdulhasson. Tehát a nemzetgazdászati tényezők egymásutánját a korszükségek és az országok saját viszonyai jelölik ki. És én, ha jól felfogtam hazánk legjelentékenyebb korszükségeit, úgy állithatni vélem, miszerint reánk nézve a nemzetgazdászati tényezők első osztályába sorozható most, hogy Magyarországon a folyamkereskedés minél nagyobb erélylyel s közakarattal előmozdittassék!

A folyamkereskedés, mely alatt értem különösen a dunakereskedést és hajózást, minden bizonynyal hatalmas tényezővé válhatik Magyarország közigazdászati rendszerében. Miután t. i. a párisi legközelebbi szerződések alapján a Duna, mely Magyarországot egész hosszában keresztül folyja, szabaddá tétetett; s miután a szabadalmazott duna-gőzhajózási társaság eddigi kiváltságait birodalmi közkormányunk a megszűnt nyereség kárpótlása mellett érvénytelenekké nyilvánította; — azon fejedelmi vízi-út, a kereskedés és hajózás minden kiszámíthatlan hasznaival, egyenesen a magán vállalkozóknak van átengedve. Ki nem fogja föl ezen szerencsés fordulat előnyeit? A Duna szabaddá létele, valóban nem csak a kelet és nyugot közti világkereskedelmi forgalmat fogja megélnkíteni s termékenynyé tenni, hanem egy határtalan s dusan jutalmazó világpiacot nyitni a magyar nemzet összes terményző erejének, s köz nemzeti gazdaságot teremtő minden tehetségeinek. És mégis, mi dolog az, hogy ezen roppant nemzetgazdászati előnyt hazánkfiai mindez ideig nem serénykednek önhasznukra fordítani? Mi dolog az, hogy mindez ideig még csak egyetlen magán-társulat sem alakult Magyarországon a dunakereskedés, forgalom és közlekedés előmozdítására? Nem jövedelmező talán a dunahajózás és kereskedés? Avagy nem ellenkezőt tanusít egy részről a dunagőzhajózási társaság huszonhét éves forgalma; — más részről a vontató hajókkal üzött azon élénk üzlet, melynek főbb pontjait különösen Pozsony, Győr, Komárom, Pest s Baja szolgálnak? Valóban megfoghatatlan, hogy a vállalkozások és kereskedelem emberei be nem látják Magyarországon, miszerint, ha a dunahajózás a mondott társaságnak, mely irtóztató számu személyzetére, burocraticus ügykezelésére s számtalan fölösleges és szükségtelen kiadásokra milliókat képes kiszórni évenként s részvényeseit mégis gazdag osztalékban részeltetni; —

tehát az más társaságokra nézve is hasonlólag gyümölcsözővé válhatik; — különös dolog be nem látni, miszerint alig van e percekben hálásabb tér a versenyre előttünk, mint a dunahajózás és kereskedés! Világrések adóját igéri ez uraim jutalmul, világréseket, az életre való elemeknek; mert gondoljátok meg, hogy századunkban nem csak a szuronyok, hanem az orsókkal, tillókkal, gyaluval s fűrészszel is lehet hódítani! Avagy attól lehetne tán még most tartani, hogy az egyes vállalkozók és kisebb társaságok ki nem állhatnák a versenyt az annyira hatalmas dunagőzhajózási társasággal? Ezt hinni csalódás s merő önmystificatio uraim! Megmagyarázom ezennel, mit tán rövid idő mulva számokkal is be fogok bizonyíthatni. Annyi tény, hogy a vontató hajókkal kereskedés és forgalom, minden nyomorusága mellett is eléggé élénk és jövedelmes Magyarországon. De hát még gőzhajókkal s társulati erővel nem lenne-e élénkebb, virágzóbb és jövedelmezőbb? Mert az csak tisztán állhat előttünk, hogy a gőzhajózás mellett mind a szállító marhákban, mind az időben roppant sokat meg kell nyernie a vállalkozónak; ha pedig e kettőt megnyeri, tőkét nyer meg, mely magát a forgalomban képzelhetlenül sokszorozza. De a gőzhajózás mellett megnyeri a vállalkozó okvetlenül azt is, miszerint személyszállítással is foglalkozzék, a mi a vontató hajózás mellett lehetetlen, minthogy ez csak teherszállításra alkalmas. Továbbá pedig meg kell gondolni, hogy a vontató hajók is minden hátrányaik s fogyatkozásaik dacára, a szállító marhák értékösszegét fölvéve, nem kis összeget föltételeznek, és pedig annyira, hogy kevés megtoldással azok árán gőzhajót is lehet fölszerelni. Már ha mindezekhez hozzáadjuk, hogy az ily magán vállalkozások vagy kisebb társaságoknál távolról sem szükségeltetik annyi kiadás, inspectoratus, ügynökség s mindenféle személyzet, nyugdíj-alap sat., mint a dunagőzhajózási társaság mellett, — önkényt következik; hogy a meny nyiben ez fölszerelt állapotjánál s pénzerejénél fogva inkább mozoghat, annival több kiadása s így kevesebb jövedelme is van, mint lehetne az egyes vállalkozók, vagy más kisebb társaságoknak. Mit gondoltok? Ha a kis Rajna megbir s boldogítani képes 60—70 társaságot, nem birna-e meg ugyanannyit a mi nagy szabad Dunánk? Gondolkodjatok hazánkfiai, és cselekedjete minél előbb!...

Mészáros Károly.

Rác mesék.

Közli

KAZINCZY GÁBOR.

Tisztelt szerkesztő ur.

Ön jónak látta nevemet azokéihoz csatlani, kik méltányolva Önnek hazafiui ügyekvését, tehetségökhöz képest szives részevést ígértek. Az irodalom határain kívül állván, én csakis az Ön nyájas figyelmének számíthatám be felhívatomat, s ezért nem szabadott azt

nem méltánylanom, jól érezve bár, hogy annak ez időben megfelelni hiányzandik bennem a tehetség, s kissé talán a hangulat is. Azonban az év lejár, s int számot vetni magunkkal, eleget tenni a mennyire lehet tartozásainknak, hogy könnyült kebellem lépjük át lombtalanul életünk ez új korszakának küszöbét.

Meghozom hát ime én is Önnek adalékomat; soványt, a milyen szegény háztól telik. Hagyjon azért mellette — tulajdonkép velem — egy pár szót mondanom. Divatlan ember vagyok, nem fogom magasztalni, csak némileg értelmezni fogom.

Mélyebb, tehát unalmas volna a vizsgálat, e beteg kor kór jeleinek egyike-e, vagy más, a jó isten tudja, hol rejlő okok kifolyása az, hogy minél sujtolóbb karral csapkod bennünket, intra et extra muros, a tények sivar prózája, s aszalja el bimbájában az érzést, mely a hideg jégkéreg alól itt-ott a napsugár csókjait, a szellő szárnyait keresi, — s meríti leebb és leebb az eszmét, mint a gyöngycsigát a fergeteg: annál hangosabban csattog a rimkovácsok pörölyözése s áradoz a — *journalistica*. Gyönyörű nyelvünk vajmi csáberővel bír, az ujonc és kontár fülével elhitetni, hogy rimelése költészet; az a „népszerűsítése“ a tudományoknak vajmi tág buvólyuk a gondatlan *compilatio* átsurrantására, míg a „nemzetiség szent ügye“ — *emo sacramentum*, mit káromló ajakkal „hiába föl ne végy“ — mint büvköpeny borittatik a léhaság éretlen *productioira*. Fúrge kézzel verdesik az aprópénzt a piaci üzelemnek, míg az arany rudak a bányák mélyeiben illetlenül várják a hősokeket, kik nem ephemer korszorukat áhító ambícióval, áldozatos lelkesedéssel és utbaigazító tudománnyal birjanak őket felbuvárlani.

Azonban — *fata trahunt*. S becsülést nem csak az a kevélység érdemel, mely azt hiszi, hogy bizonyos időkben jobbat nem tehet, mintha lehetőleg távol tartózkodik, hanem az a *resignatio* is, mely nemes célja segédeszközeiül nem fárad el használni a „körülményeket“.

A *journalistica* van, tehát kell. Erről feleljen a *Fatum*. De a mérték- s módra nézve mi is len-dithetünk valamit.

Egy kis *decentralisatio* az, mely itt sem fogna ártani. Míg egy részről a vidék *specialis* ügyeinek, érdemeinek, történelmeinek megvitatása a *journalisticát* a szintelenség uniformitásától, szerkeztő és olvasóte »közérdekű« *encyclopaedismus* sovány bőségétől megmentené, s ezáltal gyakran új tért hódítaná az ismeretnek, új adalékokkal gazdagítaná a tudományt; más részről a közvetlen érdeklés által vonzana ott is, hol nem annyira az ige hódít, mint nyer a kenyér. A társadalmi élet alsóbb rétegei nem állanak oly kizárólagosan a fővárosiasságnak (*quand même*) sok tekintetben mirigyos befolyása alatt. Megismerkednénk a legparányibb részletekig azon polyglott elemekkel, miket e haza földje hordoz, s az ő ügyeiknek is méltányos tekintetbe vétele által beutat szereznénk észrevétlenül az egyetemes közügy szent eszméinek. *Peragit tranquilla potestas, quod violenta nequit* . . .

Nekünk, eddigelé, szoros értelemben vett irói karunk, mit a kereset a fővárosokba koncentrál, nem volt. Baj is, nem is. Szegényebbek vagyunk egy pár ezer kötet csináltatott könyvvel; ez igaz, de a toll oly kereset, mely aligha nem több tehetséget ölt meg, mint a mennyit teremtett; Saturn, ki saját gyermekeivel él. S jelenleg is a duda és a lant, a bugyogó phrasisok s a mély tudomány egyiránt él, harsog és hallgat a főváros korlátain belül s kívül.

Az irói tehetségek s az olvasók szerény számához aránylag bőséges *journalisticánk* vajmi gyakran kénytelen „Ballast“-tal rakodni meg. Sok ember van, ki irói ambíció nélkül amugy „en famille“ nem restellené elmondani egy-két gondolatát, közleni egy-két tapasztalatát, ismereteit.

Hiába mondanánk, hogy *journalisticánkat* éppen történelmi fejlődése centralisálta. Más világ volt az, mely élt és cselekvék saját tengelye körül, mindig felfrisülő mozgalomban, mely az irodalomnak inkább a dött impulsust, mintsem tőle vett. Ne törjétek fejteket az egészségesen; kurúzsok nélkül is megél, de más gondot kíván a beteg, kit féltünk kell. S isten látja, mily méltán féltünk . . .

Aztán szó a mi szó, valljuk meg, e provinciális vállalatok alig ütöttek el másban, mint hogy — gyakran még nehezkesebben — jártak azon az uton, s mondák el egy pár héttel később azt, mint a fővárosiak. Nem képviseltek semmit. —

Józan eszt ember tudni fogja e *decentralisatiót* kellőleg értelmezni. A tudományé a főváros; de vannak az irodalomnak könnyű lovasai, kozákjai is, kik szétszórva, használhatók is. Ignorálnunk semmit, a ponyvákat sem szabadván.

Persze, hogy nálunk a könnyű többnyire üres; a magvas pedig oly gyakran nehézkes. Alig ismerék izetlenebb valamit, mint egészben véve a mi ugy keresztelt „népirodalmunk.“

Hagyjuk el. A maga útján fog menni a világ; hol lyukad ki majd, ő lássa.

Isten Önnel tisztelt szerkesztő ur. Bocsánat ez *expectatio*ért, még pedig „in domo tua,“ és — *quel bruit pour une omelette!* — három szegény mesécske kíséretében. Hja, annyi a baba e picinyke gyermek, az új Magyarország java, körül, hogy — eggyel több vagy kevesebb, sem árt, sem használ. Sem használ, tudom.

Bánfalva, decemb. 20. 1858.

I.

A kecskefüles császár.

Volt egyszer egy Troján nevű császár, ennek a császárnak kecskefüle volt. Magához hivatá a borbélyokat sorban mind, hogy borotválják meg, de a melyik csak oda ment, nem tért vissza többé, mert mi-alatt a császárt borotválta, ez tüstént megkérdezte tőle, mit vett észre rajta, s ha erre a borbély azt mondá, hogy kecskefüleket vett észre, Troján császár levágta,

Igy ért a sor egy borbélyt is, ki betegnek teteté magát, s legényét küldte el. A mint ez a császár elébe jött, kérdezték, miért nem jött a mester, azt válaszolta: mivel beteg. Erre Troján császár leült s megborotváltatá magát a fiu által. Borotválás közben a legény is meglátta a császár kecskefüleit, de midőn Troján kérdezé, mit vett rajta észre, azt felelte: „Semmit sem vettem észre.“ Erre a császár tizenkét aranyat ajándékozott neki, s mondá: „Ezentul mindig eljőjj engem borotválni.“

A mint a fiu haza jött, kérdé a mester, hogy s mint volt a császárnál a dolog, válaszolt a legény: „Jól, s a császár meghagyta, én borotváljam ezentul,“ s felmutatta a tizenkét aranyat is, a mit kapott, de hogy a császár kecskefüleit észrevette, azt nem mondotta meg.

Ez idő óta hát rendesen eljár a fiu Trojánt borotválni, s mindannyiszor tizenkét aranyat kapott, de egy léleknek sem mondta, hogy a császárnak kecskefüle van. Végre azonban mégis furni s gyötreni kezdé, hogy a titkot senkivel sem szabadott közlenie. ugy annyira, hogy egészen elsoványodott, s satnyulni kezdett. Mestere ezt észrevév, kérdé, valjon mi lelte; s hosszas nyaggatására azt felelte, hogy valami nyomja szivét, mit senkire sem szabad bizonia, és: „Csak valakinek megmondhatnám, ugymond, azonnal könyebben érezném magam.“ S felelt a mester: „No hát bizd reám, én egy léleknek sem adom tovább. Azonban ha félsz nekem megmondani, menj a paphoz, s tudasd titkodat vele; ha azt sem akarod, ugy menj a város elé a mezőre, áss ott egy gödröt, dugd belé fejed, mond háromszor a földnek a mit tudsz, s hányd be a gödröt megint.“ A fiu az utóbbira tökélté magát, a város elé ment a mezőre, gödröt ása ott, belé dugta fejét, s mondá három izben: „Troján császárnak kecskefüle van.“ Erre behányta a gödröt, s megnyugosztalódva teljesen hazament.

Időjárásával ezután egy orgona fa sarjazott ki ama gödörből, s három szálát hajtott, szépet és egyenest mint a gyertya. De a pásztorok reá találtak az orgonára, levágták az egyik hajtást, s furulyákat csináltak belőle; hanem a mint fuvni kezdék, ezen szavak csendültek föl: „Troján császárnak kecskefüle van.“ Rögtön hire ment az egész városban, s végre Troján császár maga is meghallá, mint fuvták a gyermekek: „Troján császárnak kecskefüle van.“ Erre tüstént magához hivatá azt a borbélylegényt, s kérdé: „Hé! hát te mit hiesztelél el rólam a nép között?“ A szegény fiu mentegetőzni kezdett, hogy ő olyformát vett ugyan rajta észre, hanem egy szót sem szólt róla senkinek; erre kirántá kardját a császár hogy levágja, min a fiu annyira megijedt, hogy sorjában bevalla mindent, mint gyónt meg a földnek, mint hajtott ki azon helyen egy orgona-bokor, s mint zengeti ezt minden furulya, mit annak fájából csinálnak. Ekkor a császár szekérre ült vele, s azon helyre hajtatott, hogy az igazságról meggyőződjék, s a mint oda értek, már csak egy fácskát találtak. Erre Troján császár parancsolá, vágjanak a

fából furulyát, hogy hallja mit fuj. A mint a furulya elkészült s fuvni kezdék, e szavak csendültek fel: „Troján császárnak kecskefüle van.“ Ekkor Troján császár meggyőződött, hogy eltitkolni semmit sem lehet e földön, szabadon ereszté a borbélyt, s zentul a többinek is mind megengedé hozzá jönni, s borotválni őt.

(Folytatása köv.)

Magyar Académia.

A magyar academia következő jutalmakat hirdetett ki.

A nyelvtudományi osztálynak 1846-ban Marczibányi jutalomra 30 aranyban kihirdetett kérdésére, mely a dunántúli nyelvjárások földrajzát és nyelvtani ismertetését kívánta, a kitűzött határnapig, u. m. 1848. martius 31-ig egy pályamű érkezett, mely a bírálók egyetértő véleménye szerint oly jelesül fejtegeti és meríti ki tárgyát, hogy az academia annak mind jutalmaztatását, mind kinyomatását elhatározá. A jelíges levél felbontása szerzőül Vass József kegyesrendi áldott és tanárt vallotta.

A matematikai osztály ugyanakkori jutalomhirdetésére, mely a matematikai tudományok encyclopaediája kidolgozását kívánta, egy munka sem küldetett be.

A nyelvtudományi osztályban az 1847-ben kihirdetett ily című jelíges levél: „Verd a vasat mig meleg“ felbontatván, szerzőül Repiczky János lev. tag üdvözöltetett, s ő nyerte el a 100 arany jutalmat.

2. A philosophiai osztálynak 100 ar. jutalom mellett kihirdetett lélektani kérdésére pályairat nem érkezett.

3. Hasonló sors érte a történetudományi osztálynak Vitéz-féle 30 aranyos jutalmára kitett kérdését, mely azon okok kifejtését kívánta, melyeknél fogva Magyarország legtöbb meghódított tartományát elvesztette.

4. Szintén így megfejtellenül maradt az ugyanakkor 50 ar. jutalom mellett kihirdetett hadtudományi feladat.

5. A természettudományi osztály azon Vitéz-féle 30 ar. jutalomra kitűzött kérdésére, mely kopár vidékei hasznosítása módjainak kifejtését kívánta, csak egy pályairat érkezett ugyan, de a vizsgálók egyértelmű ítélete szerint tudományos és gyakorlati tekintetben derekasan fejtegetvén tárgyát, a kitűzött jutalmat kiérdemelte s nyomtatása is elhatározott; — a jelíges levél szerzőül Pávai Elek vegytudort vallotta.

6. Az Ujváry Mihályféle 15 ar. jutalomra végül, mely Széchenyi Pál életrajzát kívánta, pályairat ugyan kettő érkezett, kielégítőnek azonban egy sem találtatván, a jutalom ki nem adathatott.

7. Az 1842—47-ig megjelent törvény- és államtudományi munkák közül 200 arannyal a „Státusférfiak és szónokok könyve“ jeles szerzőjét Szalay Lászlót koszoruzta meg.

A Marczibányi-jutalom a következő munkának íteltetett: A közigazság törvénye Magyarhonban. Irta professor Frank Ignác. Két rész, három darabban Buda 1845—47.

8. Az 1845-től 1848-ig megjelent nyelv és szépirodalmi munkák közül Petőfi Sándor költeményei nyerték el a 200 arany díjas jutalmat; fenntartván magának az academia kezdetől fogva azt, hogy ha megholt író munkája íteltetik legjobbnak, minden különös esetben különösen határozassék meg: kiadassék-e a jutalom az elhunyt örökösének vagy ne? ez uttal határozottatott, hogy a 200 arany jutalom néhai Petőfi Sándor fiának adassék ki.

A nyelv és irodalmi pályán „A magyar nyelv szeleme“ című munkáért Fogarasi János érdemlette ki a Marczibányi-féle 50 aranyos jutalmat.

9. Az 1844—49-ig megjelent történelmi munkák közül a

nagy jutalmat „A Magyar nemzet napjai a mohácsi vész után“ című jeles munka szerzője Jászay Pál nyere el.

Ugyanezen szakhoz tartozó Marczibányi-féle 50 ar. jutalomdíj az „Erdélyország Történelmi Tára“ című, gr. Kemény József és nagyajtai Kovács István által közrebo- csátott történelmi dolgozatnak ítélte.

10. Az 1845—50-ig megjelent természettudományi osztályba sorozott munkák közül a nagy jutalom „Sulyos tes- tek természettana“ című munka derék szerzőjének Jed- lik Ányos István urnak ítélte oda.

Ugyanezen szakban „Légtüneménytan s a két ma- gyarhon égalj-viszonyai s ezek befolyása a nö- vényekre és állatokra“ című munkáért pedig a Marczibányi-jutalomra Berde Áron ur érdemesített.

11. Az 1846—51-ig megjelent matematikai munkák közt mint lekitünőbb a Henszlmán Imre ur által irt következő munka koszoruztatott meg: „Kassa városának ó-német stylű templomai, rajzoló és magyarázó dr. Henszlmán Imre. Pest, 1845. folio.“

12. Az 1847—52-ig megjelent philosophiai dolgoza- tok közt a jutalomra érdemesnek egy sem találtatott, ellenben Greguss Ágost urnak „A szépművészet alapvonalai“ ci- mű munkája a Marczibányi jutalomra méltónak ítélte.

13. Az 1848—53-ig megjelent törvény és államtu- dományi munkák közül a nagy jutalom b. Eötvös József ur „A XIX. század uralkodó eszméinek befolyása az álladalomra“ című kosorus s világhírű munkájának ítélte.

14. Az 1849—54-ig megjelent nyelv és szépíro- dalmi munkák közül a nagy jutalmat Toldy Ferencnek „A magyar nemzeti irodalom története“ című pá- ratlan kosorus munkája nyerte el, a Marczibányi-jutalom pedig „Toldi estéje“ derék írójának Arany János urnak ítélte.

15. Az 1850—56-ig beadott történelmi munkák közül különösen két munka merült fel a polgári historia ter- rén, mely kiválóbb figyelemben részesült, u. m. „Magyar or- szág Története Szalay László által I.—IV. kötet. Lipse 1852—54. és „Hunyadiak kora Magyar or- szágon.“ Irta Teleki József I.—IV. X. XI. köt. Pest, 1852—55. E két munka egyenlőre a nagy jutalomra méltónak ítélte. A „Hunyadiak kora“ szerzője egyenes örökösök nél- kül halván el, az akademia az egész díjt a „Magyarország Története“ című munka szerzőjének rendelte kiadni, mely Szalay László urra szállott. — A Marczibányi-juta- lom végre a „Magyar Mythologia“ jeles írójának Ipolyi Ár- nold hazánkfianak ítélte.

16. Az 1851—56-ig megjelent gyakorlati term. tudom. munkák közt legkitünőbbnek ítélte a következő munka: Mezei gazdaság könyve Stephans Henry után a hazai körülményekhez alkalmazva, kiadják Ko- rizmics László, Benkő Dániel, Morócz István, Pest 1855. I. IV. kötet“ s a jutalom e gyűjtemény szerzőinek ítélte oda. A Marczibányi-jutalmat pedig a Magyar- ország legjelesebb közzételepei, vegytani és műipari tekintetben“ című dolgozat szerzője Nendtwich Károly ur nyerte el.

17. Az 1852—57-ig megjelent matematikai munkák közt megkoszoruztatott az „Élomi mennyiségtan felgymna- siumok és réaliskolák használatára“ című Pecz- val Otto jeles matematikus által irt munka.

A Magyar Tudományos Akademia jutalomtételei 1858-ban.

I. A nyelv és széptudományi osztályból.

1. Kivántatik a magyar nyelvújítás története és bírálata, a magyar irodalom kezdetétől az újítási harcig. Figyelemben veen-

dők tehát az irodalmi szóképzés első kísérletei a régi biblia- fordításban s a többi középkori emlékekben; továbbá a XVI. XVII. századbeli igyekvések különösen egy hittudományi, böl- csészeti és jogi műnyelv megalkotásában; végre a XVIII. szá- zad ebbeli élénk mozgalmi, s a kérdés állása, midőn Kazinczy Ferenc a nyelvalkító küzdelmeket megindította.

Jutalma Marczibányi alapítványából negyven darab arany.

Határnap junius 30. 1859.

2. Kivántatik a magyar eposi költészet főbb formáinak tör- ténelmi es szépművészeti méltatása, különösb tekintettel Zrinyi, Gyöngyösi, Vörösmarty és Arany iskoláikra, s azon befolyásra melyet reájok az ó és az ujabbkori epos gyakorlott.

Jutalma Vitéz alapítványából negyven darab arany.

Határnap martius 31. 1860.

3. Kivántatik egy történelmi és széptani emlékirat Kazinczy Ferencről mint költőről, prózairóról és műfordítóról, tekintve a nyelv átalakításra gyakorlott hatását is.

Jutalma ötven db. arany. Határnap augusztus 20. 1859.

4. Költemény kivántatik, melynek tárgya: Kazinczy Ferenc emlékezete. Jutalma ötven darab. ar. Határnap aug. 20. 1859.

II. A történelmi osztályból.

5. Adassék vázlata a magyar nemzet műveltségi állásának az első fejedelmek korszakában; jelentessenek ki a kapcsolok, melyek őseinket fokról fokra közelebb hozták a keresztyén- séghez s terjesztették elő a keresztyénség behozatala mind történelmi momentumaira, mind állam-alapítási első következ- ményekre nézve. Jutalma száz darab arany. Határnap martius 31. 1860.

6. Kivántatik Hunyadi János életrajza, ifjusági es családi olvasókönyvül.

Jutalma Ujváry Mihály ajánlatából tizenöt db. arany. Határnap junius 30. 1858.

III. A természettudományi osztályból.

7. Adassék a Balatonnak leírása föld- és természettani, ugy természetrajzi tekintetben; es fejtssek ki azon befolyás, mely a Balaton vízszíneinek szándékolt lejjebbzállításától egész- ség es természetien, ugy egyeb tekintetben is várható az ál- lam es közgazdászatra; végre állitassanak pontos es számokra visszavitt adatok alapján egymással szembe annak jó es rossz következesei.

Jutalom száz db. arany. Határnap martius 31. 1860.

Uti tárca töredék.

Velence december végén 1858. A Fenice színház megnyi- tása, mely a téli szakban évenként mindig a karácsonra követ- kező nap történik, ünnepélyes jelleggel bír, s a velencei téli szak kezdetét képezi. Nem programm szavalás, vagy alkalmi darab játszása, s nem a pazar fényű helyiség fényes kivilági- tása által válik ez ünnepiessé; mert a mi színházainkban szo- kásos ezen kellekei az ünnepies előadásoknak, színház meg- nyitásokor itt mind hiányzanak, sőt a mi igazgatóinknak a kö- zönség kíváncsiságán s az újdonság ingerén alapuló ezen spe- culatiója, miszerint az első, s gyakran az utána következő nehány előadást is bérleten kívül adják, sem használtatik Ve- lencében, mert az első játékkal a bérlet első száma kezdődik. Mindezek dacára a Fenice színházi első előadás mégis minden évben ünnepies. Ez onnan származik, mivel campagnák villáibul városi palotákba huzódott aristocratia, ezen nap az első alkal- mat használja fel arra, hogy magát nyilvánosan, es mintegy kölcsönösen egy másnak bemutassa. Így a nagy színház öt sor páholyát nem csak megtelve szemléljük, hanem az urias fényüzéssel megjelent előkelő családok képviselőit oly nagy számban szemléljük együtt, minöben fejedelmi székhelyül szol- gáló nagy városok kivitelével, Olaszországon kívül más város- ban nem találjuk.

Színművészetén kívül, a művészet többi ágai tespedő hanyatlásban vannak jelenleg Olaszországban, s a német, francia és más nemzetek művészete által tulszárnyaltatnak. A színművészet azonban, különösen az énekművészet még mindig oly magas fokán áll a tökélynek, hogy azt más nemzet énekművészete felül nem mulja. A ballet szintén kitünő előnyre talál az olasz hajlékonyságban.

De az olasz föld régi remek oktatásai a művészet minden ágaiban, oly nagy számmal léteznek, szelid égöve, lakosainak udvarias kedélyessége, meg a sajátos életmód még mindig oly nagy vonzerővel bírnak, hogy Olaszhon nagyobb városait a világ minden nemzete aristocratiája nagy számban látogatja, majd egyik, majd másik városban ingatlan birtok szerzése által magát mintegy állandosítja, vagy legalább hosszabb tartózkodásra szánja. És mivel Velence a természet és művészet által bőven van megáldva mindazon kellékekkel, miket életvágtyból, egészségi szempontból, vagy műszeretből utazó kívánhat, s az életmód jutányossága által is magát ajánlja, Velencében Europa minden civilisált nemzete főuraival találkozunk.

Első előadásakor a Fenice színház páholyainak sokorszo hosszú sorain végig futtatva szemeinket, csillogó értékes ékszerek, élénk színvegyítékű illatos virágok, drága kelmék, s az urias fényezés egyéb kellékeikkel pompájában ragyogó urnöket, mellettük a saloniás elegantiával öltözött urakat, s az előadás eredményére feszülten várakozó sokaságot látva, az alkalom ünnepelessége felül ösztönszerűleg meggyőződünk.

A magyar aristocratiá mint honn saját nemzete kebelében, az irány- s hangadó szerepet dicsőben kezeli, ugy a külföld kitünő városaiban illőleg van képviselve. Vannak olyanok, kik a

magyar főnemességnek külföldön tartózkodását kivétel nélkül kárhoztatják, s azok életnyilvántásainak körét a hon határain túl nyújtani nem szeretik. Ezen túlszigoru nézetben részünkről nem osztozunk. A civilisatio hatalma a nemzeteket közel hozta egymáshoz; és művészeti hátramaradásunkat honn e téren előjáró más nemzet szokásainak, izlésének tanulmányozása után orvosolhatjuk. A művészet iránti szeretet hazánkban, hol az erre serkentő példák hiányzanak, önmagától nem ébredhet fel, és nem verhet gyökeret kebleinkben; de külföldről és főkép Olaszhonból haza vitt benyomások után könnyen átültethetjük azt honunk virágzó kertjébe. És mivel hinni akarjuk, hogy főnemes urainkat utazásaikban, s ideiglenes tartózkodásuk helyén az említett dicséretes ösztön vezényli, a külföldi utazást csak azon esetben kárhoztatjuk, midőn az ideiglenes helyett állandóvá változik, midőn a külföldön nyert hasznos tapasztalatoknak köztünk meghonosítása iránt kísérlet nem tétetik, hanem midőn a jó magyarföld alkalmas bányának tekintetik arra, hogy kiaknázott kincsei, merőben anyagi élvvágtyból külföldön elpazaroltassanak. Mint említettük ily terhes vád alá nem vonjuk külföldön, és különösen Velencében mulató hazánkfiait.

Első előadásként Donizettinek „Fausta“ című operája, s „Gabriella“ ballet adatott a Fenice színházban. Nemzeties öntudatunk ki volt elégitve, midőn a velencei főnemesek, és különösen a szépségben, kecsben és gazdagságban egyaránt kitünő Giovanelli hercegnő, és más nemzetek főurai közt mint: Windischgrätz, Hohenlohe, Clary hercegek, Pourtales gróf és mások közt Széchényi, Pécsy, Erdődy, Berchtold, a bánsági Ambrózy és mások nevével találkozunk.

(Vége köv.)

T Á R C A.

Moldvaország.

Történeti beszély.

Irta Z u m b u r.

I.

Járatlan utakon ki jársz
S keblét viharra vészre társz!
Vörösmarty.

1282 évet irtak.

Egy lovas vágat a Maros mentében Erdélynek. Mint ismeretlen a vidéken, s terve ellen lévén, utja célját kérdez-kedéssel elárulni azon okos gondolatra jött, hogy hát miután a Maros Erdélyből csap át e földre, őt használva kalauznak, előbb utóbb majd csak bebottlik Erdélybe.

Egyszerű öltönye nagy ellentétet képez az oldalán csüngő kardnak gyöngyház s arany cifrázatokkal kirakott markolatával, puzdrájának még csillogóbb ágyával. Apró csontos lova nagy könnyűséggel ragadja tova magával, pedig volt ám mit cepelnie.

A vidék az új tavasznak legszebb fényében tündökölt, hegy, völgy virágmosolylyal üdvözlé a lovasot, s fűszeres szellőjével törülé le homlokáról a felhevülés cseppjeit; oly jól esik ilyenkor a természetnek puha zöld szőnyegén pihenni el a nap fáradalmait! . . . De a lovas nem ért rá ilyesmire gondolni, mindez nem érdeklé, az ő agyában országos dolgok forogtak, s azért pillanatra sem méltatva az előtte elterülő vidék szépségeit, hiuz szemeivel csak a végtelennek látszó utat méregeté, s mintha csak valami keleti pusztán tévelyegne, oly mogorván nógatá gyorsabb futásra amugy is serény lovát.

Nyilván sürgős dolga van.

A hazánkat fenekestől felforgatott tatárjárásnak meglátszottak még nyomai, félig épült, vagy még egészen romokban heverő helységek, összevissza nőtt áthatlan bozót, új

hajtásu erdő, hol azelőtt szikla fészke volt valamelyik magyar urnak, mind megannyi felkiáltó jelkint merültek fel az utas szeme előtt. Ugy illének ez ezerszinű pazar virágárban uszó s minden fűszálban új életet lehelő vidékhez e komor, véres, kedvszegő romok, mintegy nászünnepélyre tündérien feldiszitett s örömsugárzó mosolygó arcokkal telt terem közepére a — ravatal.

A lovas csak haladt haladt apró lován, s csak ha ily rom előtt vivé el utja, lebegett ajkain egy egy kárörvendő mosoly. . . .

Régóta halad ő így, más ember már meg is unta volna a sok nyereg ülést; de ő fel sem veszi, igen áldott természet lehet a jámbornak; oly boldog egykedvűséggel ül nyergén, mintha még csak egy órahosszat nyomná; elküldhetnék akár a világ végére, egykedvűsége egész addig sem fogyna el.

Ha eljött az etetés ideje, melyet ő jó lovas módjára könnyvélnél tud, leszáll, vagy inkább lelép lováról, — mert hosszú lába majdnem a földet seprli, s szűkségből akár azt is megtehetné, hogy le sem szállva nyergéről, csak lábait nyujtva ki, azokkal tuszkolhatná előre fáradt lovát, — leveszi a kantárt s szabad kényére hagyja sáfárkodni szürkéjét a buja fűben, maga pedig eléveszi puzdráját, s elmegy valami harapnivalót szerezni; ilyenkor aztán nem sokat válogat, hanem a mi elébe akad, nyilra szurja, tüzet rak s félig nyersen oly jóízűket falatoz, mintha luculli*) lakomán dözsölögne.

Ily kedves foglalkozás után ismét csak haladt haladt apró lován. . . .

Hegy völgy maradozott el, s újra hegy völgy nyílt előtte, de ő csak haladt, haladt. . . .

Komoly méltósággal terült el előtte az Erdélyt körülölelő hegyláncolat. A lovasnak egyszerre elmaradt lélekzete,

*) Lucillus, mint tudva lesz, naponkint 20000 forintot lakomázott el.

mint annak, kit hirtelen vízbe dobnak, megállítá lovát, meg-
hatva a természetnek ez óriás védbástya által.

Elérte Magyarország határát.

Ott meredezett előtte áthatlan rengetegével, mintegy visz-
szarentetésül minden galád hivatlan vendégnek, a kis Erdély-
nek kifogyhatlan kincstára: az aranydus hegycsoportokat.

Valami bőverő úgy vonta, csábítá őt e rengetegek ke-
lébe elmélyedni, átiégni a tulnan zöldelő virányokra, s mégis
szívét sajtáságos elfogódás nyugtalanítá, szeretett volna menni
is, meg maradni is, szegény utóbb maga sem tudta hánya-
dán van.

Arca egész hosszú útja alatt most először változott meg;
egy neme az örömmek volt rajta olvasható, megfejthetlen
ijedséggel keverve. Mintha nem jól érezné magát, jobbra
balra forgolódott nyergében, hol kardja nem feküdt meg
jól oldalát, hol meg puzdráján volt valami igazítani valója.
Lova nem tudva megokosodni gazdájának e szokatlan maga-
viseletén, lassabban kezdett ügetni s nem is bánta ezt a rajt-
levő, ki végre önmagára nehezített, hogy egyhangúsága any-
nyira kijött a rendes kerékvágásból, nagy mogorván leszedte
magát a nyeregről s lovára bízva, hogy boldoguljon kántá-
rával a hogy tud, egy közel eső dombnak igazítá lábait.

A láthatár nyugoti része még magas pirban égett, a le-
áldozó nap utósugarai még itt feledék magukat, midőn a mo-
gorva lovag a domb legtetejére felért. Az egész messze vi-
dék elandalító félhomályt kezdett lassankint öltetni magára; a
fák felágai gyöngéd s lassan elhalványuló biborszínben tün-
dököltek, míg az alsókat mély homály burkolá, a Maros át-
látszó kristályfényű habjaival vígan csatangolá be ezer
kanyarodással az egész vidéket, a szétszórt romok mint éjféli
kisértetek, óriás messzeségre terjeszték ki komor árnyakat,
minden oly csendes, egy hang sem hallik, csak olykor ront
ki a rengetegek öléből valami fenevadnak félig elfojtott
moraja....

Ott állt a mogorva lovag a domb legtetején hatalmas
kardjára támaszkodva.

Oly szelid, oly szívhez szóló, oly ünnepléses volt min-
deu, minden!...

Elmélázva tekint végig a lovag a lábai alatt elterülő
szép, szép vidéken. Egykedvűségén egészen tuladott, sze-
meiből az irigység villamai lövellnek elé, keble féktelen indu-
latvihartól emelkedik, arca nem a napnak rá mosolygó utó-
sugarai, — hanem harag, dühöközta pirban lángol.

Mily ellenkező hatása van vad kedélyekre a természet
szépségének!...

„S e szép földet — ily szavakban tört ki végre ha-
ragja — birják halálos elleneink? Nem, ezerszer nem, ha
ég föld tör is ellenünk! Még nem nőtt hüvelyéhez kardunk,
s nyilaink a gyorsaságban a szelet előzik meg... Halálos
boszunk rád, te büszke magyar nép! Megvoted barátságún-
kat, lenézesz, magadnál alábbvalónak tartasz; boszúnk, kiolt-
hatlan boszúnk s karunk hatalma rontson meg... Megérem
még, kardomra mondom, hogy porban fetrengve fogsz ke-
gyelmünkért rimánkodni“ — a jámbor nem igen ismerte a
magyar természetet — „s mi ekkor megvetünk, rabszujra fű-
zünk, halálra üldözünk majd mint a veszett ebet“....

„Ugy legyen!“ szólt most háta megett egy mély erő-
teljes hang.

Sohi sem gondolta volna senki, hogy oly hirtelen mint
most, tudjon megfordulni sarkán a lovag. Kardját magasra
emelve, szikrázó szemekkel keresett tárgyat, melynek neki
rontson; a közbeszólónak alig maradt ideje, hogy kissé el-
tegye magát az utból.

„No csak no, agyon ne üss Uruzd, tedd el vágásaidat
azok számára, kiknek imént oly szép beszédet tartal.“

É szavak hallattára csendesen leereszkedett a kard s a
jövő percben kezét szoritott a két ismeretlen.

„Ugyan miféle szél hord erre téged?“ vevé fel a szót
a lovag, kit mint imént hallok, Uruzdnak neveznek.

„Utánad küldtek; hanem ugyan átkozottul gyorsan tudsz

haladni, három napja nyargalok utánad, lovam elgyalázva a
nagy futásban kidőlt, s bizony most sem érlek el, ha csak
egy magyar nem akadt volna utamba, kit jófajta kúnnyillal
Almos óséhez küldék alunni, s lovát magam alá vevém, mert
hát gyalog hogyan értelek volna el? Nem messze innen ez a
ló is kidőlt, bár meg kell neki adni, igen gyors lábai voltak,
s már kétségbeesés kerülgetett, midőn megláttam lovadat le-
gelészni; tudva, miszerint nem igen szoktál lovadtól elválni,
kissé körülnéztem, míg végre megláttalak e dombon, s ha
nem tudom hogy meghlt, bizony hamarjában majd Kuthen-
nek néztelek, ki éppen így szokott apáink mondása szerint,
régii hazánkban elemélázni.“

„S hát miféle baj adta elő magát?“

„Baj akármennyi, csak hogy nem a mi rovásunkra. A
magyarok, gondolt el, elesukták királyukat; a mieink tehát
azt gondolják, könnyebb lesz most a zavarosban halászni, s
azért küldtek utánad, hogy gyorsan elérve Oldamurhoz siet-
tesd őt, hogy mire hozzá csatlakozunk, ő is készen legyen
a maga dolgával. Neked meg tanácsolják, kerüljél Erdélybe
érve a székelyföldet, mert hát furcsa egy isten teremtése ám
ez a székely.“

„Ne gondoldj velem, de te mire mégysz most ha lovad
nincs?“

„Hisz ez éjjel amugy se mehetnék már tovább, s hol-
napig csak elővetődik erre valami lovas ember, a többi aztán
az én gondom lesz.“

Uruzd, még vendége, ha szabad így nevezniük az imént
érkezett, tegeztét hozá jó karba, estelit ment szerezni, s
alig néhány percnyi távollét után jó falat vaddal tért vissza;
nem csuda, hisz azon korban majdnem több vadja volt ha-
zánknak, mint lakosa!...

Esteliztek.

A teljes fényében ragyogó hold már jó magasra hágott
a láthatáron, s halvány fénye oly bájqs ellentétet képezett
az alvó természetnek ifju zöldével: Uruzd lefeküdt éji álmát
aludni ott a hol volt a domb legtetején, míg vendége összefont
karokkal állt mellette, s nézte a gyönyörű vidéket, hisz oly
szép a természet még álmában is!....

Régóta állt már helyén mintegy legyökerezve, s szeme
még mind nem tudott elfáradni; ismeretlen vágyak lepték
meg szívét, homlokán néma bánat felhői borongtak, lelkét
csendes levertség fogta el, s keblét valami magyarázhatlan
suly egy nyomá, szorongatá....

Szegénynek tán homályos előérzete volt, hogy mind e
szépséget most látja utoljára!

E helyzetében lónyerítés hatotta meg fülét, összeréz-
zenve ragadta meg tegeztét, s egy perc alatt ismét a régi
lőn, arca egész kérdőjelet mutatott s gyorsan haladt a hang
iránya felé.

A dombról leérve egy lovagot látott nagy kényelmesen
feléje tartani. No hiszen nem kellett neki több, ugy is szük-
sége volt lóra. Hamarjában egy bozót széléhez helyezte el
magát azon boldog hiszemben, hogy a lovag nem látta meg.

Pedig hát annak a lovagnak is jó szemei voltak, s első
pillanatra észrevette kivel lesz dolga; de azért ugy tetette
magát, mintha eszeágába sem jött volna valakit észrevenni.

É lovag székely volt.

A kun egészen rendén vala már, tegeze halálthozó
nyilakkal ellátva kezében nyugodott, s csak a szertelen tá-
volság tartá még vissza a lövéstől. Mindezt jól látta a szé-
kely, de fel sem vette; csak nagy kényelmesen haladt to-
vább; nyilván valami agyafurt gondolatra vetemedett.

Mind közelebb jött a kunhoz, s még mindeddig meg
sem mozdult nyergében, csak hagyta lovát haladni.

Már csak lőtávolságra voltak egymástól.

A tegez most lassankint felemelkedett s a székely szive
felé nézett, még egy perc, s benne fog megállani. De most
már a székely sem vette tréfára a dolgot.

„Ejnye haszontalan csöcselék kunja!“ s egyet rántva
lován hanyathomlok rohan egyenesen feléje. A kunt e nem

várt kifejlés egészen hivatott sodrából s kilöve bolondjába nyíllát, mely természetesen nem talált, eszeveszetten neki rontott a rengetegnek. A székely bizony nem tartá érdemesnek lovát egy kunért fásasztani, csak gerelyét fogta elé s egy rettenetes lökéssel e szavak kíséretében küldé azt utána.

(Folytatás következik.)

Heti szemle.

— Béga csatornánk szabályozására ismét egy nevezetes lépés történt előbbre; felsőbb rendelet következtében t. i. egy 919 ölnyi hosszú töltés fog az ittebei rét felé készíttetni; és már 1859. évben közmunkák erejével munkába vétetni. A töltések a baloldalon a párdányi kanyorodástól egész Szent-György alá, a jobb oldalon Ó Telektől egészen a töltés nyílásáig fognak vezetettetni. E célra 10500 pft. utalványoztatott az állami pénztárból.

— Nagy Mihály győri tészta gyárából közelebb 11 mázsa különféle tésztaeműt szállítottak Konstantinápolyba, a zultán udvari konyhája számára. Vajjon volt-e a szállítmány közt tarhonya is?

— Kalocsán m. évi decemb. 24-én casino egylet alakult, legközelebb január 1-én meg is nyitott. A társadalmi élvek szaporítására, és közügyek iránti érdekeltség előmozdítására ez hathatós tényező ígérkezik lenni.

— Nagy baj, midőn a magyarországi postahivataloknál nem találkozik mindenütt egy pár egyén, ki magyarul is tud. Egyik győri előfizetőnk azt panasolja, hogy lapunk mult novemberi számait decemberben kapta, még pedig Prágából. Alkalmasint dictando ment a postakezelés, és midőn az egyik posta hivatalnok a Győrt Raab-al fordította a másik Prag-ot értett.

— Aradon egy másik magyar lap akar keletkezni. Kiadóul Bettelheim testvérek, ottani könyvárusok, szerkesztőül Ormós Zsigmond neveztetnek. Még eddig a kért kiadási engedély nem érkezett le.

— A magyar természettudományi társulatnak decemb. 29-én tartott tisztújító közgyűlésében első elnökül szavazatbőbséggel Korizmicz László, második elnökül Kovács Gyula, első titkárul Dr. Szabó József, második titkárul Károlyi Lajos urak választattak meg. P. N.

— A mult év utolsó előtti napján járt az első gőzmozdony a Debrecen-miskolci vaspályán egész a Hernád folyóig. E pálya 16 mérföldje már járható, a többinek kövecseztetése most szakadatlanul folyhat.

Temesvári ujdonságok.

* Gróf Coronini kormányzó úr ő excellentiája a temesvári gazdasági egyesület protectorságát elfogadni, a társaság alaptőkéjét pedig 100 pfnyi ajándékkal nevelni kegyeskedett.

* Sok évtized óta szokásos eljárás volt Temesvárott, új esztendő napján egy betürendes névsorozatot nyomtatásban kiadni, mely azok neveit foglalta magában, kik a kórház javára egy kis adalékkal járultak, egyszersmind pedig az új évi köszöntéstől fölmentetni akartak. Ezen régentén terjedelmes névlistrom egy évtized óta mindinkább kisebbült, ez idén pedig legelőször történt, hogy csekélysege miatt külön ki sem adathatott, hancm a „Temesvarer Zeitungba“ véte-tett föl.

* Érdekelni fogja olvasóinkat, hogy mihelyest a színházi téliszak berekesztetik, — a mi rendesen husvétkor történik — magyar színi előadásokat is fogunk élvezni. Szabó József derék igazgatónk t. i. a jelenleg Szegeden működő magyar társulatot két bérletre hozandja le körünkbe. Ez időre Egressy Gábort is várják vendégszerepekre.

* A helybeli takarékpénztár mult december hóban következőleg működött: betétek 321 fél által 84307 frt. 48 kr. pp. visszafizettetett 174 félnek 65350 frt. 42 kr. pp.

* Legjelesebb nyelvészeink egyike a Delcjtű mult évi első számában figyelmetessé tett arra, hogy egy nagyon elterjedt, és tekintélyes német munka Temesvárt a fekete

tenger partjain lévőnek állítja. Ez uttal egy más szintén német munkát mutatunk be, mely Temesvárt Erdélybe helyezi. Az „illustrierte Familien Blätter“ (kiadó Wenedikt A. A. Bécsben) mult évi 44. száma t. i. ily közleményt hoz „Vajda-Hunyad Erdélyben“ felirással: Vajda Hunyad (németül Eisenmarkt) a magyarok földjén lévő mezőváros, a Tscherna és Zalasd patakok összefolyásánál, stb. Ezen régi vár nevét nyerte Hunyady Jánostól (Vajda-Hunyad oder Woivod-Hunyad) kinek ezt Zsigmond király ajándékozta, egy kerek alaku magas szikla alsó alapzatán fekszik, és majdnem megmászhatlan. A bejárás azon oldalon van, melyről a sziklát két dombról teljesen beláthatni. Ehhez egy 8 öl magas és 8 1/2 öl hosszú hid vezet. Ezen a nevezet dombokról hatalomban tartott vár háta 30 ölnyire a sziklába bemélyeztetett. Ezen szavak illusztrációjaként a temesvári maurus stlyban ujdón épült fegyvertár meglehetősen sikerült rajza adatik, mely fegyvertár a Hunyadi várnak helyén áll, és annak fennmaradt négyszázados részeit az újabb alkotmányba befogadta. A rajzon az épület előtti még fiatal, de csinos sétány is látható. E kép szemlélésére az erdélyi ember ki a magyarázó aláírásba bizik, csudálkozni fog, mily pompás várlakká változott az ő Vajda-Hunyadja, és azt, vajjon hogy fért el a szikla hátára a terjedékeny fasoros sétány. A temesvári — ha magát el nem nevetné is — a magas sziklafalt, a magasan lebegő 8 öles hidat sat. kereszndi, melyről a fenebbi szövegben szó van. Bizony sok képtelenséget közölnek némely képes folyóiratok, és a német Gründlichkeit geographiája nem különb az annyiszor kivitzelt franciáénál.

≈ Színházi előadásaink következők valának: Mult é. decemb. 26-án „Liebesgeschichte“ sat. bohózat Nestroytól. Decemb. 27-én „Die Stumme von Portici“. Opera Aubertól; Reszler István ur jutalmáa. A ház gyéren télt meg. Különbben kár oly rosszul betanult operákat előadásra hozni mint a mait; az opera sulya az énekkarban fekszik, és ez éppen leggyengébb vala; megrovásunk különösen a női kart illeti. Annyi dissonantiát összesen öt év alatt nem hallottunk mint ma, — a közönség egy része az előadás vége előtt hagyta már oda a házat. Reichmann asszony mint vendég Elvira szerepében lépett föl. Ez talán kísérlet akar lenni szerződtetésére. No, nem akarunk felőle ítéletet mondani egyszeri hallás után. Decemb. 28-án „Die Perlenschnur, dráma Holteitől. 29-én „Stadt und Land,“ bohózat. 30-án „opera egyveleg,“ Lucia, Robert, Hunyadi László, Belisar és Kunok operákból. Friedrich asszony ma ismételt szerepeiről már multkor szoltunk és azért jelenleg csak annyit moedunk, hogy közönségünket nem kevésbbé bájolta el mint akkor. Robert-ből a második felvonás egy része adatott. Reichmann ur mint Bertram oly remek egyéniség, ki sok udvari színházban is dicséretet arathatna. Nored asszony (Alice) mint már több hét óta kellemesen észrevesszük, énekmodorában tetemes haladásokat tesz, nevezetesen az intonatióban és hanghordozásban. — Englisch ur Raimbeau (Robertben) és Belisar szerepéből énekelt némit. Hangját ma igen csengőnek és hajlékonynak találtuk. 31-én „Abentheuer in der Neujahrsnacht.“ Bohózat, de még sem bohózat, mely igen mulatott. — Január 1-én „Palais und Irrenhaus,“ Original-Charakterbild (alias Posse). — Végre még egy szót a bohózatok ellen, és a közönség, különösen a bérletbe járók érdekében. Tudjuk, hogy oly közönség is van, melynek népszerűbb előadások kellene, de ezek érdekében eddig, sok évi szokás szerint, csak vasárnaponkint adattak bohózatok, és más napokon soha, vagy igen ritkán. És mi történik most? Schönau vendégszereplése idejében volt alkalomunk szólni erről, most hasonlólag, minden jóakarattal mellett az igazgatóság érdemei elismerésére el nem hallgathatjuk hogy a most folyó ötödik bérletben az 4. 5. 7. 9. 11. 12. 13. előadások bohózatok voltak. Ugyan mivé lesz így színházunk? Hiszszük, hogy ennek egyik oka Lazzer urban is fekszik, ki szabadság idejét mód felett terjeszté ki; de azért még is sajnós, hogy a bohózatok személyzete háromszorosan van bétöltve, míg a nemesebb drámáé alig egyszerezesen. Sit venia verbo, hanem tisztelot, becsület, de igazság is.